

Posudek diplomové práce Jany Královičové *Fenomén veksláctva v Československu*. Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2023.

Jana Královičová přichází se svou diplomovou prací, v níž se věnuje problematice „veksláctví“ v bývalém Československu, jen krátce poté, co vyšla rozsáhlá autorská monografie Adama Havlíka (*Marky, bony, digitálky*, Vyšehrad 2022), vycházející z jeho dizertační práce. Je proto mimo jiné zajímavé sledovat, jak spolu tyto dvě práce vzájemně „komunikují“. Respektive ve svém celku všem zájemcům a zájemkyním o fenomén „veksláctví“ a také o problematiku konzumního chování v období státního socialismu přinášejí společně širokou znalostní základnu i množství zajímavých příběhů.

Věnujme se ale nyní samotné diplomové práci Jany Královičové. Text má standardní strukturu, ze které je již na první pohled patrná propracovanost metodologie i širě zpracovaných témat v interpretační části textu. V teoreticko-metodologickém úvodu oceňuji, že se autorka seznámila s dostupnými texty a kriticky reflektuje jejich relevanci pro svůj výzkum. Zároveň je dobře obeznámena i s pramennou základnou, byť se rozhodla soustředit především na základní orálněhistorický výzkum (což přesvědčivými argumenty v textu vysvětluje). V této části bych možná ocenila hlubší kritickou reflexi zdrojů populární kultury, zvláště když se soustředila na ty dobové zdroje, které jsou přístupné prostřednictvím internetu, případně na retrospektivní reflexe zveřejňované na nejrůznějších webových platformách. Chybí zde také určité metodologické ukotvení toho, jak autorka tato díla „četla“, s jakými analytickými a interpretačními postupy pracovala (toto prosím zpřesnit v rámci obhajoby).

Nicméně podstata její práce (a také přínos textu) spočívá v orálněhistorickém výzkumu, tudíž zmiňovaný nedostatek nevnímám jako kritický problém, spíše jako možnost, jak text v budoucnu rozpracovat a prohloubit. Ocenění rozhodně zaslouží snaha a nezměrná aktivita diplomantky při vyhledávání a kontaktování potenciálních narátorů, včetně snahy získat informace z redakcí bulvárních médií, kteří s některými z těchto lidí byli či jsou v kontaktu. Získat nakonec pro diplomní výzkum pět mužů a jednu ženu v tak uzavřené komunitě vnímám jako naprostý úspěch a vlastně i ocenění nezměrného úsilí diplomantky projekt realizovat. V další části práce se autorka podrobně věnuje právě metodologii orálněhistorického výzkumu, kterou uzavírá rozsáhlá pasáž věnovaná etice, jež nemá v obdobných studentských projektech obdoby a kterou považuji za jednu z důležitých a nejzdařilejších částí textu.

Ve druhé části diplomové práce již autorka nahlíží samotný fenomén veksláctví z nejrůznějších úhlů pohledu na tuto svého druhu „každodennost“ očima několika jejích aktérů. V některých pasážích jsou mírně nadbytečné přímé citace z rozhovorů na úkor vlastních autorčiných závěrů. Na druhou stranu je nutné uznat, že tyto osobní reflexe

jsou zajímavými svědectvími a lze pochopit autorku, že je chtěla v textu zprostředkovat co největší měrou (a zároveň tak zúročit své úsilí při realizaci rozhovorů). Vzhledem k tomu, že se autorce podařilo nahrát rozhovor s jednou ženou, mohla své interpretace dále rozšířit, respektive otevřít otázku genderové hierarchie v prostředí „veksláctví“, šedé ekonomiky obecně. Dalším přínosem diplomové práce je regionální rozprostření rozhovorů, reflexe slovenské zkušenosti a spíše „mikrohistorický“ pohled, který přináší důležitý protipól jiným druhům pramenů, typicky těm z provenience státobezpečnostních složek. Některé interpretační části postrádají potřebný kritický přístup, zvláště ty, jež se týkají „(ne)zákonnosti“ směn žádaných měn i zboží. Interpretace by měly být rozšířeny o kritický přístup k tomu, jak narátoři a narátořka své aktivity zpětně hodnotí, jak poměrně „kreativně“ pracují s termínem zákonosti a morálky, což naznačují i některé z citovaných výroků z rozhovorů. Zde vidím nejslabší místo celé diplomové práce. Přesto se však jedná o velmi zdařilý text, v němž diplomantka prokázala schopnost vlastní výzkumné práce, od definování tématu až po výsledný odborný text. Diplomovou práci rozhodně doporučuji k obhajobě a **navrhuji hodnocení stupněm 1 (výborně)**.

Posudek vypracovala:

Lenka Krátká, 16. 1. 2023